

WSPÓŁPRACA PROFESORA STANISŁAWA BOLKOWSKIEGO ZE ŚRODOWISKIEM ELEKTRYKÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Jerzy BARGLIK¹, Tadeusz GLINKA²

1. Politechnika Śląska, Oddział Zagłębia Węglowego SEP
tel.: 322553307 e-mail: jerzy.barglik@polsl.pl
2. Politechnika Śląska, Oddział Gliwicki SEP
tel.: 695841022 e-mail: glinka.tadeusz@gmail.com

Streszczenie: W pracy omówiono związki wybitnego naukowca z obszaru elektrotechniki teoretycznej prof. Stanisława Bolkowskiego ze środowiskiem śląskich i zagłębiowskich elektryków: pracowników naukowych i wychowanków Wydziału Elektrycznego Politechniki Śląskiej oraz działaczy województwa śląskiego. Wieloletnia współpraca z uczelnią zaowocowała nadaniem Profesorowi w 2009 roku godności doktora honoris causa Politechniki Śląskiej. Przez prawie trzydzieści lat Profesor przewodniczył Komitetowi Naukowemu Sympozjum Podstaw Elektrotechniki i Teorii Obwodów SPETO. Sentyment Staszka Bolkowskiego do regionu Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego sięga lat przedwojennych i dzieciństwa spędzonego w Sosnowcu. W okresie pełnienia funkcji prezesa SEP wielokrotnie uczestniczył w zgromadzeniach ogólnych, targach i konferencjach organizowanych przez cztery Oddziały SEP województwa śląskiego: z Bielska Białego, Częstochowy, Gliwic i Katowic.

Słowa kluczowe: elektrotechnika teoretyczna, doktor honoris causa, prezes SEP, Seminarium Podstaw Elektrotechniki i Teorii Obwodów.

1. WPROWADZENIE

Stanisław Bolkowski urodził się 12 grudnia 1930 roku w Równem. Lata dziecięce spędził w Sosnowcu w domu rodzinnym. Jego Ojciec Antoni był cenionym adwokatem. Staszek opowiada, że jako pięcioletni chłopiec obserwował z rodzicami przejazd pociągu z trumną Józefa Piłsudskiego w ostatniej podróży marszową na Wawel. W obliczu groźby wybuchu wojny wakacje 1939 roku spędził z matką Bronisławą w miejscu swego urodzenia. Wybuch II wojny światowej rozdzielił ich z Ojcem na zawsze. Wprawdzie istniało porozumienie między okupantami w sprawie łączenia rodzin, jednak do powrotu Staszka do Sosnowca ostatecznie nie doszło. Resztę lat wojny spędził na dalekiej Syberii w okolicach Nowosybirsk. Szybko, bo już w 1941 roku, zawarte zostało porozumienie Sikorski-Majski, przewidujące uwolnienie Polaków deportowanych na Syberię. Ale w rzeczywistości do kraju powrócił dopiero w 1946 roku. Jego Ojciec więźniem Auschwitz wprawdzie doczekał wyzwolenia obozu, ale wkrótce zmarł. Ojciec i Syn nigdy już się nie spotkali.

Trudne doświadczenia lat wojny ukształtowały charakter Staszka, człowieka życzliwego, rozumiejącego innych, otwartego na ich potrzeby. Autorzy artykułu skoncentrowali się na późniejszym okresie życia Stanisława Bolkowskiego, w którym utrzymywał bliskie związki ze środowiskiem śląskich i zagłębiowskich elektryków.

2. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Jeszcze w czasie studiów na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej podjął pracę na swej uczelni, na której przeszedł wszystkie szczeble kariery naukowej uzyskując w 1983 roku tytuł naukowy profesora. Był uznanym specjalistą z obszaru szeroko rozumianej elektrotechniki teoretycznej, w tym zwłaszcza teorii obwodów elektrycznych oraz metod numerycznych analizy i syntezy pola elektromagnetycznego¹.

2.1. Współpraca z Politechniką Śląską

Profesor Stanisław Bolkowski rozpoczął bezpośrednią współpracę z Wydziałem Elektrycznym Politechniki Śląskiej jeszcze w latach siedemdziesiątych XX wieku. Położył ogromne zasługi w rozwoju najstarszej, a zarazem największej polskiej konferencji naukowej z obszaru elektrotechniki teoretycznej (Seminarium Podstaw Elektrotechniki i Teorii Obwodów SPETO) organizowanej przez Wydział Elektryczny Politechniki Śląskiej nieprzerwanie od 1977 roku. Od 1994 roku aż do 2022 roku włącznie był przewodniczącym Komitetu Naukowego tej konferencji. Blisko współpracował z pracownikami Katedry Elektrotechniki i Informatyki oraz jej organizacyjnymi poprzednikami. Nic więc dziwnego, że tegoroczna 45. Konferencja z Podstaw Elektrotechniki i Teorii Obwodów rozpocznie się 22 maja 2024 roku o godz. 16:00 od sesji specjalnej poświęconej wspomnieniom o Profesorze. Sylwetkę Profesora przedstawi Jego wychowanek prof. dr hab. inż. Stanisław Winceniak. Sesja zorganizowana została w trybie hybrydowym, aby w wydarzeniu mogli uczestniczyć przyjaciele Staszka z całej Polski [1].

Zasługą Profesora był rozwój kadry naukowej Wydziału, gdyż opracował liczne recenzje prac doktorskich, habilitacyjnych, monografii, podręczników, publikacji naukowych przygotowanych przez pracowników Wydziału. Opiniował wnioski profesorskie. Wydana przez niego nakładem Wydawnictwa Naukowo-Technicznego książka pt.

Teoria obwodów elektrycznych [2] była i jest nadal podstawowym, bardzo ceniowanym przez studentów Wydziału Elektrycznego i innych wydziałów uczelni podręcznikiem akademickim. Chętnie przyjeżdża do Gliwic nie tylko przy

¹ Więcej informacji o działalności Profesora w Politechnice Warszawskiej i w środowisku warszawskich elektryków w innym referacie VII Sympozjum Historii Elektryki.

okazji spotkań gremiów akademickich. Dobrym przykładem takiej aktywności Profesora był udział w konferencji zorganizowanej dla uczczenia jubileuszu prof. Lucjana Nehrebeckiego, ale przykładów okolicznościowych przyjazdów do Gliwic było znacznie więcej. Warto także zauważyć, że profesor Bolkowski, sprawujący wówczas funkcję prorektora Politechniki Warszawskiej, aktywnie wspierał zainicjowaną przez wydział dziekańskie Wydziału Elektrycznego Politechniki Śląskiej ideę organizacji cyklicznego Zjazdu Dziekanów Wydziałów Elektrycznych polskich uczelni technicznych. Gospodarzem I edycji tej imprezy w 1991 roku był Wydział Elektryczny Politechniki Śląskiej, a miejscem obrad Zameczek Prezydencki w Wiśle Czarne. Obecnie forma Zjazdu jest znacznie szersza, co w symboliczny sposób obrazuje aktualna, poszerzona nazwa Zjazdu. W tym roku organizatorem XXXIV Zjazdu Dziekanów Wydziałów Elektrycznych, Elektroniki, Telekomunikacji, Automatyki i Robotyki, Cybernetyki, Mechatroniki oraz Informatyki odbytego 15-18 maja 2024 roku był Wydział Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Lubelskiej [3].

2.2. Doktorat honoris causa

26 czerwca 2009 roku Senat Politechniki Śląskiej podjął uroczystą uchwałę o nadaniu prof. Stanisławowi Bolkowskiemu godności doktora honoris causa gliwickiej uczelni (rys. 1, rys. 2) [4]

Rys. 1. Uchwała Senatu Politechniki Śląskiej

W uchwale potwierdzono nadanie godności doktora honoris causa Politechniki Śląskiej wybitnemu uczonemu z obszaru szeroko rozumianej elektryki, a w szczególności elektrotechniki teoretycznej podkreślając Jego wielki wkład w kształcenie wielu pokoleń inżynierów, magistrów,

doktorów, wypromowania wielu doktorów habilitowanych i profesorów, inicjatyw stworzenia nowych kierunków badań naukowych, znaczących publikacji naukowych i dydaktycznych, wieloletniej kreatywnej współpracy z Wydziałem Elektrycznym Politechniki Śląskiej. Uroczystość wręczenia dyplomu odbyła się w Sali Centrum Dydaktycznego Politechniki Śląskiej 6 listopada tego samego roku. Promotorem doktoratu był prof. Marian Pasko. W laudacji prof. Marian Pasko stwierdził między innymi: Profesor Bolkowski należy do grona wybitnych uczonych, organizatorów nauki i dydaktyki. Jest osobą o niekwestionowanym autorytecie z dziedziny elektrotechniki. Odznacza się niezwykłą skromnością, uczynnością i życzliwością. Prowadzi ściśle współpracę z Wydziałem Elektrycznym Politechniki Śląskiej rozpoczętą już w II połowie lat 70-tych. Cenię tę współpracę od momentu, gdy jako mody adiunkt miał okazję poznać Profesora². Zgodnie z procedurą nadawania godności doktora honoris causa opinie do wniosku opracowali: prof. Ryszard Nawrowski dla Senatu Politechniki Poznańskiej oraz prof. Stanisław Wincenciak dla Senatu Jego macierzystej uczelni Politechniki Warszawskiej. Dyplom oraz szarfę doktorską wręczyli Profesorowi: JM Rektor Politechniki Śląskiej prof. Andrzej Karbownik w towarzystwie dziekana Wydziału prof. Lesława Topór-Kamińskiego oraz promotora prof. Mariana Pasko.

Rys. 2. Dyplom doktorski

² W [5] s.39

Po wręczeniu dyplomu Profesor wygłosi wykład pt. Jaki wpływ na rozwój elektrotechniki mają badania z zakresu elektrotechniki teoretycznej? Ten tekst wykładu został zamieszczony w okolicznościowym folderze (rys. 3) oraz przedrukowany w [5].

Rys. 3. Okładka folderu wydanego z okazji nadania tytułu doktora honoris causa Politechniki Śląskiej

Rozpoczynając wykład prof. Stanisław Bolkowski stwierdził: Z elektrotechniką teoretyczną jestem związany od 1952 roku, gdy zostałem zatrudniony w Zakładzie Elektrotechniki Teoretycznej w charakterze młodszego asystenta. Omawiając pierwszy etap rozwoju dyscypliny wymieniłem szkoły naukowe elektrotechniki teoretycznej, jakie ukształtowały się w polskich uczelniach w latach pięćdziesiątych XX wieku i nazwiska wybitnych profesorów: Stanisława Fryzego (Politechnika Śląska), Bolesława Konorskiego (Politechnika Łódzka), Tadeusza Cholewickiego (Politechnika Warszawska), Stanisława Kurzawę (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Romana Kurdziela (Politechnika Wrocławska) i Piotra Ciechanowicza (Politechnika Gdańska). W II etapie, w miarę rozwoju informatyki, nastąpiła kluczowa zmiana w podejściu do badań naukowych w obszarze teorii obwodów elektrycznych i pola elektromagnetycznego. W tym etapie rozwoju elektrotechniki teoretycznej zaczęły dominować prace zbiorowe o charakterze interdyscyplinarnym wymagające często współpracy specjalistów z różnych obszarów nauki. Autor wykładu wymienia przykłady takich badań dotyczących między innymi: jakości energii elektrycznej, konstrukcji kabli i torów wieloprądowych, diagnostyki układów elektrycznych, zagadnień energoelektroniki, zastosowania pola elektromagnetycznego w medycynie. Odpowiedzi na pytanie zawarte w tytule wykładu doktorskiego autor udzielił w podsumowaniu. Stwierdził, że: Badania naukowe

przewodzone w zakresie elektrotechniki teoretycznej w okresie przed rozwojem informatyki wzbogaciły tę dziedzinę o nowe metody matematyczne, o nowe narzędzia badawcze. Ukazało się wiele znakomych podręczników. W miarę rozwoju informatyki nastąpiło znaczące przeorientowanie metod badawczych. Stało się możliwe rozwiązywanie niekiedy bardzo trudnych problemów przy użyciu nowych technik obliczeniowych, które były opracowywane w zespołach zajmujących się elektrotechniką teoretyczną. Możliwość rozwiązywania tych problemów za pomocą narzędzi informatycznych pozwoliła naukowcom zajmującym się elektrotechniką teoretyczną nawiązać współpracę z innymi zespołami i zwrócić swoje zainteresowania na kierunki aplikacyjne³.

Podczas oficjalnej części uroczystości gratulacje 36. Doktorowi Honoris Causa Politechniki Śląskiej złożyli przedstawiciele zaproszonych Instytucji. W imieniu Stowarzyszenia Elektryków Polskich głos zabrał prezes SEP Jerzy Barglik. W swoim wystąpieniu podkreślił znakomitą umiejętność Profesora w łączeniu pracy naukowo-dydaktycznej w uczelniach i aktywności w Komitecie Elektrotechniki Polskiej Akademii Nauk z działalnością w Stowarzyszeniu Elektryków Polskich.

3. DZIAŁALNOŚĆ W STOWARZYSZENIU ELEKTRYKÓW POLSKICH

Stanisław Bolkowski był członkiem Stowarzyszenia Elektryków Polskich przez 69 lat. Jako młody pracownik naukowy wstąpił do koła SEP przy Politechnice Warszawskiej w 1955 roku. Działalność na szczeblu centralnym Stowarzyszenia Elektryków Polskich rozpoczął najpierw jako członek, a potem jako przewodniczący Centralnej Komisji Młodzieży i Studentów SEP. Na XXXVII Walnym Zjeździe Delegatów SEP w Kołobrzegu został po raz pierwszy wybrany do Zarządu Głównego SEP. Przez cztery lata pełnił funkcję wiceprezesa SEP. Na kolejnych dwóch walnych zjazdach delegatów Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Krakowie oraz Zielonej Górze został wybrany na funkcję prezesa SEP (1998-2002, 2002-2006). Od 2002 roku jest członkiem honorowym SEP. Po zakończeniu II kadencji na stanowisku prezesa SEP nadal utrzymuje bliskie kontakty ze swoimi następcami oraz z Biurem SEP. W latach 2006-2014 pełnił funkcję przewodniczącego Centralnej Komisji Odznaczeń i Wyróżnień SEP. Aktywnie uczestniczył w ważniejszych imprezach centralnych organizowanych przez Stowarzyszenie Elektryków Polskich, w tym między innymi w zorganizowanym z okazji 90-lecia SEP I Kongresie Elektryki Polskiej (rys. 4). W latach 2006-2014 pełnił odpowiedzialną funkcję przewodniczącego Centralnej Komisji Odznaczeń i Wyróżnień SEP. Reprezentował Stowarzyszenie Elektryków Polskich w Wydawnictwie FSNT NOT SIGMA oraz w Radzie Towarzystw Naukowych przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk.

W okresie sprawowania funkcji prezesa SEP prof. Stanisław Bolkowski ściśle współpracował z czterema oddziałami SEP województwa śląskiego. Wielokrotnie uczestniczył w zgromadzeniach ogólnych, konferencjach, radach prezesów oraz innych imprezach organizowanych przez te oddziały. Na rys. 5 pokazano zdjęcie zbiorowe uczestników Rady Prezesów SEP zorganizowanej w 2006 roku przez Oddział Zagłębia Węglowego SEP.

³ W [5] s. 8

Rys. 4. Aula Duża Gmachu Głównego Politechniki Warszawskiej, I Kongres Elektryki Polskiej, od lewej: Jerzy Barglik, Mieczysław Hering, Stanisław Bolkowski

Rys. 6. Od lewej w pierwszym rzędzie: Bogusław Grzesik, Bolesław Pochopiń, Władysław Mironowicz, Stanisław Bolkowski, Jerzy Barglik

Rys. 5. Zdjęcie zbiorowe przesa SEP z przesami oddziałów

Podobne zebrania Rady Prezesów SEP zostały także zorganizowane przez oddziały SEP z Bielska Białej i Częstochowy. Profesor Bolkowski chętnie uczestniczył w spotkaniach świątecznych i noworocznych organizowanych przez oddziały. Na rys. 6 pokazano widownię spotkania świątecznego OZW SEP w Bibliotece Śląskiej z 2005 roku. 27 maja 1999 roku profesor Stanisław Bolkowski uczestniczył w Walnym Zgromadzeniu OZW SEP zorganizowanym z okazji 80-lecia SEP.

Przykładów imprez z udziałem prof. Bolkowskiego było więcej (między innymi targi ENERGETAB w Bielsku Białym i ELTARG w Katowicach oraz wydarzenia kolejnych edycji Katowickich Dni Elektryki).

COLLABORATION OF PROFESSOR BOLKOWSKI WITH ELECTRICIANS OF THE SILESIAN VOIVODSHIP

Professor Stanisław Bolkowski was the outstanding scientist in area of theoretical electrical engineering. The paper presents some selected examples of his close collaboration with researchers and alumni of the Electrical Engineering Faculty of the Silesian University of Technology (SUT) and activists of SEP divisions in the Silesian Voivodship. During almost thirty years he was the chairman of the Scientific Committee at the Symposium of Electrical Engineering and Circuits Theory organized by the Electrical Engineering Faculty of the SUT. As a result of such a collaboration in year 2009 he was awarded by the prestigious honoris causa doctorate title of the Silesian University of Technology. During eight years of taking by professor Stanisław Bolkowski position of the SEP president he has participated many times in general assemblies, conferences and other meetings and events organized by four SEP divisions from the Silesian Voivodship. A kind of friendly sentiment to Upper Silesia and Coal District regions was probably connected with his memories of childhood which he spent before the second world war in Sosnowiec.

Keywords: theoretical electrical engineering, honoris causa doctorate, president of SEP, Seminar of Electrical Engineering and Circuits Theory.

4. PODSUMOWANIE

Prof. Stanisław Bolkowski był wybitnym naukowcem i dydaktykiem a zarazem wspaniałym, szlachetnym człowiekiem. Warto podkreślić są jego szczególnie serdeczne związki z elektrykami województwa śląskiego. Można przypuszczać, że ten sentyment wiąże się z Jego wspomnieniami z lat dziecięcych spędzonych w Sosnowcu.

5. BIBLIOGRAFIA

1. SPETO Konferencja z Podstaw Elektrotechniki i Teorii Obwodów, www.polsl.pl/re3/speto/, dostęp 15 maja 2024.
2. Bolkowski S.: Teoria obwodów elektrycznych, WNT, Warszawa 1995.
3. XXXIV Zjazd Dziekanów, Lublin, 15-18 maja 2024 roku, <https://34zd.pollub.pl/o-zjezdzie>, dostęp 15 maja 2024.
4. Pasko M.: Doktorat Honoris Causa w Politechnice Śląskiej dla profesora Stanisława Bolkowskiego, Śląskie Wiadomości Elektryczne, nr 6/2009, s. 39-40.
5. Bolkowski S.: Jaki wpływ na rozwój elektrotechniki mają badania z zakresu elektrotechniki teoretycznej? Śląskie Wiadomości Elektryczne, nr 6/2009, s. 4-8.